

Wymagania na poszczególne oceny do programu nauczania „Zrozumieć przeszłość” historii dla klasy 1 liceum 4- letniego wg. wydawnictwa Nowa Era. Zakres rozszerzony.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Zrozumieć przeszłość	<ul style="list-style-type: none"> Cele badania i nauczania historii Znaczenie historii Klasyfikacja źródeł historycznych Epoki – podział i prosta charakterystyka Nauki pomocnicze historii 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>historia, prehistoria, nauki pomocnicze historii</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych – klasyfikuje źródła historyczne – wymienia w kolejności chronologicznej epoki historyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje rodzaje źródeł historycznych – wyjaśnia zasady krytycznej analizy i interpretacji różnych rodzajów źródeł historycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje i wyjaśnia ramy chronologiczne poszczególnych epok historycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zasady pracy z materiałami źródłowymi – analizuje różne oceny historiografii, dotyczące dziejów ojczystych i powszechnych
Rozdział I. Pierwsze cywilizacje						
1. Początki historii człowieka	<ul style="list-style-type: none"> Zarys antropogenezy Chronologia pradziejów Człowiek w paleolicie Rewolucja neolityczna 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia <i>prehistoria</i> – wymienia w kolejności epoki prehistorii (epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza) – wskazuje na mapie rejon pojawienia się <i>Homo sapiens</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo wyjaśnia pojęcia: <i>paleolit, neolit, antropogeneza, rewolucja neolityczna</i> – przedstawia na mapie przebieg migracji <i>Homo sapiens</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia w porządku chronologicznym etapy ewolucji człowieka – wyjaśnia znaczenie rewolucji neolitycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia ideę ewolucji Karola Darwina – opisuje etapy ewolucji człowieka – wyjaśnia cechy sztuki paleolitu i neolitu 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie przedstawia i wyjaśnia dokonania naukowe Karola Darwina
2. Narodziny cywilizacji	<ul style="list-style-type: none"> Znaczenie wielkich rzek dla rozwoju cywilizacji i powstania pierwszych państw Ustrój państw-miast sumeryjskich Znaczenie wynalezienia pisma Osiągnięcia Sumerów Współczesne dziedzictwo kultur 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie rejony wielkich rzek (Tygrys, Eufrat) – wyjaśnia rolę wielkich rzek dla rozwoju gospodarki – rozpoznaje pismo klinowe 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie obszar Sumeru – wymienia najważniejsze wynalazki cywilizacji sumeryjskiej – wyjaśnia cechy ustrojowe sumeryjskich miast-państw 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje warunki naturalne Mezopotamii – wyjaśnia okoliczności powstania i rolę pisma – wyjaśnia rolę Sargona Wielkiego – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Sumerów 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje okoliczności powstania i cechy najstarszych miast – opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny powstania pierwszych państw w rejonie Mezopotamii – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii – wskazuje współczesne

	Sumeru i innych najdawniejszych kultur Mezopotamii			– wyjaśnia cechy religii Sumerów		dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu
3. Babilonia i Asyria	<ul style="list-style-type: none"> • Ukształtowanie się pierwszych imperiów • Najważniejsze kultury: Babilonia i Asyria • Wierzenia ludów Mezopotamii • Kodeks Hammurabiego jako jeden z najstarszych zabytków prawodawstwa • Nauka, sztuka i wierzenia starożytnej Mezopotamii 	– wskazuje na mapie obszar Babilonu i Asyrii	– wyjaśnia cechy ustrojowe mezopotamskich państw – rozpoznaje dzieła sztuki mezopotamskiej	– za pomocą mapy opisuje zmiany granic starożytnych imperiów – opisuje ustrój polityczny oraz struktury społeczne Babilonu i Asyrii – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii – wyjaśnia cechy religii Babilonu i Asyrii – wyjaśnia rolę Hammurabiego – wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa	– opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Nabuchodonozora II, Asurbanipala – wyjaśnia specyfikę armii asyryjskiej	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny postania imperiów w rejonie Mezopotamii – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii – wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu
4. Państwo faraonów	<ul style="list-style-type: none"> • Dzieje polityczne z podstawową periodyzacją dziejów Egiptu • Ustrój polityczny państwa faraonów • Struktura społeczeństwa starożytnego Egiptu • Współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu 	– wskazuje na mapie Egipt i Nil – wyjaśnia rolę Nilu dla gospodarki egipskiej – rozpoznaje pismo hieroglificzne – rozpoznaje piramidy egipskie i wyjaśnia ich rolę	– opisuje warunki naturalne Egiptu – opisuje główne cechy ustroju politycznego starożytnego Egiptu – rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej – wyjaśnia okoliczności powstania piramid	– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Egiptu – opisuje główne cechy ustroju społecznego starożytnego Egiptu – wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej	– w szerokim aspekcie przedstawia rolę czynników geograficznych dla dziejów starożytnego Egiptu – wymienia w porządku chronologicznym główne etapy dziejów starożytnego Egiptu – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Narmera, Ramzesa II	– w szerokim aspekcie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa egipskiego – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu

5. Kultura starożytnego Egiptu	<ul style="list-style-type: none"> • Politeistyczne wierzenia Egipcjan • Osiągnięcia cywilizacji Egiptu • Sztuka starożytnego Egiptu • Badania cywilizacji egipskiej • Współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje pismo hieroglificzne – rozpoznaje świątynie egipskie i wyjaśnia ich rolę 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne cechy religii egipskiej – rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej – wymienia głównych bogów egipskich i opisuje mitologię egipską 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie przedstawia rolę religii dla dziejów starożytnego Egiptu – wyjaśnia rolę Echnatona 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu – wyjaśnia okoliczności odczytania hieroglifów egipskich
6. Inne cywilizacje Bliskiego Wschodu	<ul style="list-style-type: none"> • Cywilizacje Bliskiego Wschodu: Izrael, Fenicja, Persja i Hetyci • Monoteizm religii żydowskiej i jego znaczenie • Kolonizacja fenicka i znaczenie handlu w starożytności • Ewolucja pisma – wykształcenie alfabetu • Współczesne dziedzictwo starożytnego Izraela 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie rejon Izraela (z Jerozolimą), Fenicji, Persji – wymienia główne założenia monoteizmu – rozpoznaje pismo fenickie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia główne założenia religii żydowskiej – wskazuje na mapie rejony kolonizacji fenickiej – wymienia główne osiągnięcia starożytnych Fenicjan 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje cywilizacyjną rolę Hetytów – za pomocą mapy przedstawia zmiany granic Izraela, Persji – wyjaśnia znaczenie kolonizacji fenickiej – wyjaśnia znaczenie powstania alfabetu – charakteryzuje specyfikę imperium perskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne etapy losów narodu żydowskiego – ukazuje rolę wielkich przywódców: Abrahama, Mojżesza, Salomona – w porządku chronologicznym opisuje rozwój imperium perskiego – wyjaśnia rolę Cyrusa Wielkiego, Dariusza Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie ukazuje losy narodu żydowskiego w starożytności – wyjaśnia rolę religii żydowskiej dla dziejów ludzkości – porównuje cechy religii ludów starożytnego Bliskiego Wschodu – porównuje i ocenia ustroje społeczno-polityczne starożytnych cywilizacji
7. Cywilizacje Indii i Chin	<ul style="list-style-type: none"> • Cywilizacja Indusu i Żółtej Rzeki • Źródła wielkich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie rejon Indusu i Żółtej Rzeki – rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin – rozróżnia główne dalekowschodnie religie i systemy etyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie osiągnięć cywilizacji Indii i Chin – wyjaśnia główne zasady dalekowschodnich religii i systemów etycznych: hinduizmu, 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne etapy dziejów starożytnych Indii i Chin – opisuje cechy ustrojowe i społeczne państw Dalekiego Wschodu 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje współczesne dziedzictwo starożytnych cywilizacji Indii i Chin – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów

	<ul style="list-style-type: none"> Osiągnięcia cywilizacji Dalekiego Wschodu i Indii 			buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu		starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu – porównuje systemy prawne i etyczne cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu
Rozdział II. Dzieje starożytnej Grecji						
1. Początki cywilizacji greckiej	<ul style="list-style-type: none"> Wpływ warunków geograficznych na powstanie cywilizacji antycznej Grecji Powstanie i upadek kultury minojskiej i mykeńskiej Osiągnięcia kultury minojskiej i mykeńskiej Kształtowanie się alfabetu greckiego i inne rodzaje pisma stosowane na ziemiach greckich w starożytności 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie teren Grecji wyjaśnia wpływ ukształtowania naturalnego Grecji na dzieje Hellady prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Hellada</i>, <i>Hellenowie</i> rozpoznaje pismo greckie rozpoznaje pałac w Knossos 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje warunki naturalne Grecji wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cywilizacja minojska</i>, <i>cywilizacja mykeńska</i>, „<i>wieki ciemne</i>” wymienia główne cechy cywilizacji minojskiej i mykeńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje i porównuje główne osiągnięcia cywilizacji minojskiej i mykeńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje główne etapy dziejów cywilizacji minojskiej i mykeńskiej wyjaśnia pojęcia: <i>wojna trojańska</i>, „<i>wieki ciemne</i>” 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje warunki naturalne starożytnego Wschodu i Grecji wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji
2. Greckie <i>poleis</i>	<ul style="list-style-type: none"> Charakterystyka <i>poleis</i> greckich Obszar starożytnego świata greckiego Kulturowe, obyczajowe i polityczne elementy wspólnoty Greków w starożytności Wielka Kolonizacja i jej znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> prawidłowo stosuje pojęcie <i>polis</i> wymienia główne cechy systemu <i>polis</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Wielka Kolonizacja</i>, <i>kolonia</i>, <i>metropolia</i> wskazuje na mapie rejony kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje proces i wyjaśnia znaczenie Wielkiej Kolonizacji opisuje struktury społeczne <i>polis</i> 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje kolonizację fenicką z kolonizacją grecką wyjaśnia znaczenie rewolucji hoplickiej wyjaśnia rolę religii, języka i sportu jako czynników integrujących Hellenów 	<ul style="list-style-type: none"> w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie <i>polis</i> dla dziejów cywilizacji europejskiej wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji
3. Antyczna Sparta	<ul style="list-style-type: none"> Powstanie i rozwój Sparty Ustrój Sparty Organizacja społeczeństwa Sparty 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie Spartę prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia</i>, <i>wychowanie spartańskie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia główne cechy ustrojowe Sparty opisuje strukturę społeczną Sparty 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w Sparcie 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje w porządku chronologicznym dzieje starożytnej Sparty wyjaśnia rolę Likurga 	<ul style="list-style-type: none"> w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia ustrój polityczny i społeczny Sparty

	<ul style="list-style-type: none"> Wychowanie i życie Spartan 	– wymienia główne organy władzy w Sparcie	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>helota</i> – wymienia etapy życia spartiaty	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>efor, geruzja, zgromadzenie ludowe</i> – opisuje i wyjaśnia znaczenie wychowania spartańskiego – wyjaśnia sytuację prawną kobiet w Sparcie		
2. Ateńska demokracja	<ul style="list-style-type: none"> Pierwotny ustrój Aten Społeczeństwo ateńskie Zarys wielkich reform wprowadzających demokrację Charakterystyka demokracji ateńskiej Osiągnięcia i dziedzictwo starożytnych Aten 	– wskazuje na mapie Ateny – prawidłowo umiejscawia w czasie Peryklesa – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>demokracja, oligarchia, obywatel</i> – wymienia główne organy władzy w demokratycznych Atenach	– wyjaśnia główne cechy ustrojowe demokratycznych Aten – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ostracyzm, demagog, tyran</i> – opisuje strukturę społeczną Aten – rozpoznaje plan antycznych Aten	– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenie ludowe, Rada Pięciuset, sąd ludowy, strateg</i> – wyjaśnia sytuację prawną kobiet w Atenach	– opisuje w porządku chronologicznym główne etapy przemian ustrojowych w Atenach – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Drakona, Solona, Pizystrata, Klejstenesa, Peryklesa	– porównuje i ocenia ustroje Aten i Sparty – wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji ateńskiej – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia demokrację ateńską – w szerokim aspekcie opisuje i ocenia działalność Peryklesa
4. Wojny grecko-perskie	<ul style="list-style-type: none"> Ekspansja imperium perskiego na Bliskim Wschodzie Przebieg działań zbrojnych podczas wojen perskich Rozwiązania militarne Greków Odniesienia do zmagania grecko-perskich w kulturze współczesnej 	– wskazuje na mapie Persję – umiejscawia w czasie wojny perskie – rozpoznaje i opisuje hoplitę greckiego – wskazuje odniesienia do dziejów starożytnej Grecji w kulturze współczesnej	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>hoplita, falanga, triera, bieg maratoński</i> – wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen persko-greckich (Maraton, Termopile, Salamina, Plateje, Mykale)	– za pomocą mapy przedstawia ekspansję perską – wyjaśnia genezę wojen perskich – wyjaśnia przyczyny sukcesu Greków – wymienia skutki wojen grecko-perskich	– opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojen grecko-perskich – wyjaśnia znaczenie wielkich wodzów: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojen grecko-perskich dla losów Europy
5. Potęga i upadek antycznej Grecji	<ul style="list-style-type: none"> Ekspansja Aten po zwycięstwie nad Persją Wojna peloponeska 	– umiejscawia w czasie wojnę peloponeską – wskazuje na mapie Ateny, Spartę i Teby	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>hegemonia</i> – podaje przyczyny i skutki wojny peloponeskiej	– za pomocą mapy opisuje wojnę peloponeską	– wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Związku Morskiego – wyjaśnia znaczenie	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojny peloponeskiej dla dziejów Hellady

	<ul style="list-style-type: none"> • Wpływy greckie w antycznym świecie • Skutki rywalizacji w świecie greckim po zakończeniu wojen perskich 	– rozpoznaje ateński Akropol	– wymienia główne etapy wojny peloponeskiej	– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Leuktrami	wielkich polityków: Peryklesa, Kimona	
6. Świat duchowy starożytnych Greków	<ul style="list-style-type: none"> • Religia grecka • Narodziny filozofii greckiej • Homer i literatura grecka • Teatr w Grecji • Igrzyska olimpijskie w starożytnej Grecji i współcześnie • Początki dziejopisarstwa • Znaczenie kultury greckiej dla świata starożytnego 	– rozpoznaje głównych bogów greckich – podaje cechy religii greckiej – rozpoznaje najważniejsze dzieła kultury starożytnej Grecji – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>filozofia</i> , <i>dramat</i> , <i>igrzyska olimpijskie</i>	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura helleńska</i> , <i>wyrocznia delficka</i> , <i>gimnazjon</i> – wyjaśnia rolę Homera – wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturowe Greków	– wyjaśnia rolę: Sokratesa, Platona, Arystotelesa – opisuje główne cechy dramatu greckiego (tragedii, komedii) – opisuje i wyjaśnia rolę igrzysk olimpijskich w Grecji	– opisuje główne cechy jońskiej filozofii przyrody i poglądy sofistów – wyjaśnia rolę: Talesa z Miletu, Demokryta z Abdery	– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji
8. Sztuka i nauka antycznej Hellady	<ul style="list-style-type: none"> • Kanony piękna i architektura grecka w późniejszych epokach • Rzeźba i malarstwo wazowe • Matematyka i fizyka • Archimedes i wynalazki techniczne Greków • Osiągnięcia naukowe starożytnych Greków współcześnie 	– rozpoznaje najważniejsze dzieła sztuki i nauki starożytnej Grecji – rozpoznaje świątynie grecką i wymienia jej cechy	– wymienia najważniejsze osiągnięcia sztuki i nauki antycznych Greków – prawidłowo stosuje pojęcie <i>historiografia</i>	– opisuje główne porządki architektoniczne w starożytnej Grecji – wyjaśnia rolę Archimedesesa	– wyjaśnia rolę wielkich naukowców: Pitagorasa, Hipokratesa, Herodota, Tukidydesa	– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji
9. Podboje Aleksandra Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie imperium macedońskiego • Przebieg podbojów Aleksandra Macedońskiego 	– lokalizuje na mapie Macedonie i Persję – lokalizuje w czasie panowanie Aleksandra Macedońskiego – rozpoznaje hoplitę macedońskiego	– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy z czasów Aleksandra Wielkiego (Granikos, Issos, Gaugamela)	– wyjaśnia rolę Filipa II dla dziejów Macedonii – za pomocą mapy przedstawia ekspansję Aleksandra Macedońskiego	– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów Filipa II i Aleksandra Macedońskiego – wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii	– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym przedstawia i ocenia

	<ul style="list-style-type: none"> Znaczenie podbojów macedońskich dla kultury greckiej Postać Aleksandra Macedońskiego i jego rola w dziejach ludzkości 	– wymienia główne osiągnięcia Aleksandra Macedońskiego	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>epoka hellenistyczna</i>	– wyjaśnia przyczyny sukcesów armii macedońskiej – wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego	Aleksandra Wielkiego	działalność Aleksandra Macedońskiego – wyjaśnia ponadczasowe znaczenie podbojów Aleksandra Macedońskiego
10. Świat hellenistyczny	<ul style="list-style-type: none"> Podział imperium Aleksandra Macedońskiego Świat śródziemnomorski pod dominacją macedońską Państwa hellenistyczne Kultura hellenistyczna 	– lokalizuje na mapie imperium Aleksandra Macedońskiego i państwa powstałe po rozpadzie imperium – lokalizuje w czasie śmierć Aleksandra Wielkiego – rozpoznaje starożytną Aleksandrię	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>kultura hellenistyczna</i> – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne epoki hellenistycznej	– wyjaśnia główne cechy kultury hellenistycznej – wyjaśnia główne założenia epikureizmu, stoicyzmu i cynizmu – wyjaśnia cechy religii w czasach hellenistycznych	– opisuje w porządku chronologicznym rozpad imperium Aleksandra Wielkiego – wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii hellenistycznych	– w szerokim aspekcie wyjaśnia ponadczasowe znaczenie epoki hellenistycznej
Rozdział III. Antyczny Rzym						
1. Starożytna Italia i początki Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> Ludy starożytnej Italii Osiągnięcia cywilizacyjne Etrusków Powstanie Rzymu – mit i rzeczywistość Rzym królewski 	– wskazuje na mapie Italię, Rzym – lokalizuje w czasie powstanie Rzymu – prawidłowo stosuje pojęcie <i>monarchia</i>	– opisuje warunki naturalne Italii – wskazuje na mapie tereny zamieszkiwane przez Etrusków – wyjaśnia pojęcia: <i>monarchia, patrycjusze, plebejusze</i> – opisuje strukturę społeczną Rzymu w okresie monarchii	– opisuje główne cechy cywilizacji etruskiej – opisuje legendę o powstaniu Rzymu – wyjaśnia rolę Romulusa	– opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie – wyjaśnia rolę Serwiusza Tuliusza	– porównuje warunki naturalne Grecji i Italii – wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie
2. Republika rzymska	<ul style="list-style-type: none"> Społeczeństwo republiki rzymskiej i źródła napięć społecznych Walka o prawa plebejuszy 	– lokalizuje w czasie powstanie republiki – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia, republika, obywatel</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>monarchia, republika</i> – wyjaśnia główne cechy ustrojowe republikańskiego Rzymu	– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w republikańskim Rzymie – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenia</i>	– opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie – wymienia najważniejszych bogów i wyjaśnia założenia ich	– wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie – porównuje i ocenia ustrój republikańskiego

	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie republiki i zasady jej funkcjonowania • Najważniejsze urzędy republiki rzymskiej 		<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konsul, dyktator, patrycjusze, plebejusze</i> – opisuje strukturę społeczną Rzymu – rozpoznaje plan antycznego Rzymu 	<i>ludowe, senat, trybun ludowy, pretor, cenzor</i>	mitologii	Rzymu z innymi ustrojami antyku – wyjaśnia podobieństwa i różnice w rozumieniu pojęć <i>obywatel</i> i <i>obywatelstwo</i> w starożytnej Grecji oraz Rzymie
3. Podboje Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja armii rzymskiej • Podboje Rzymu w Italii • Wojny punickie • Postacie wybitnych wodzów i ich wpływ na dzieje starożytne • Podbój świata śródziemnomorskiego • Powstanie Imperium Rzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>legion, imperium</i> – rozpoznaje i opisuje rzymskiego legionistę 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>sprzymierzeńcy, kolonie rzymskie, prowincja, triumf</i> – opisuje strukturę legionu rzymskiego – wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen punickich (Kanny, Zama) 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy przedstawia ekspansję rzymską – wyjaśnia genezę wojen punickich – wyjaśnia przyczyny sukcesów Rzymian – wymienia skutki podbojów rzymskich 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów rzymskich – wyjaśnia rolę wielkich wodzów: Pyrrusa, Hannibala, Scypiona Afrykańskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia skutki podbojów rzymskich dla Rzymu i całego basenu śródziemnomorskiego
4. Zmiany społeczne w republice rzymskiej	<ul style="list-style-type: none"> • Grupy społeczne w społeczeństwie rzymskim i zmiany ich składu na przestrzeni dziejów • Wpływ podbojów na sytuację społeczną Rzymu • Niewolnictwo w starożytnym Rzymie: znaczenie w gospodarce i życiu społecznym, różny status niewolników • Powstanie Spartakusa – przebieg i skutki 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika, obywatel, niewolnictwo, gladiator</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej – prawidłowo stosuje pojęcie <i>proletariusze</i> – lokalizuje w czasie powstanie Spartakusa 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje położenie różnych grup niewolników w Rzymie – opisuje powstanie Spartakusa i jego skutki 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian społecznych w Rzymie – wyjaśnia rolę braci Grakchów, Spartakusa 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie

5. Upadek republiki rzymskiej	<ul style="list-style-type: none"> Kryzys polityczny i społeczny republiki rzymskiej Stronnictwa polityczne w Rzymie i ich walka o przywództwo Rywalizacja wodzów o władzę w Rzymie i triumwirat Podboje i wojny domowe w I w. p.n.e. II triumwirat – upadek republiki rzymskiej 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika, triumwirat</i>	– wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej – wymienia skutki reformy wojskowej Mariusza – lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Juliusza Cezara, Oktawiana Augusta	– wyjaśnia znaczenie ustrojowe reformy wojskowej Mariusza – wyjaśnia pojęcia: <i>popularzy, optymaci, I triumwirat, idy marcowe, II triumwirat</i> – wymienia i lokalizuje w czasie główne bitwy okresu wojny domowej w Rzymie (Farsalos, Filipi, Akcjum)	– opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian ustrojowych w Rzymie – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Sulli, Krassusa, Pompejusza, Marka Antoniusza, Kleopatry VII	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia działalność Juliusza Cezara oraz Oktawiana Augusta
6. Początki cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> Oktawian August i okoliczności powstania cesarstwa Reformy państwa rzymskiego Ustrój pryncypatu <i>Pax Romana</i> i nowe zasady funkcjonowania imperium Rządy dynastii julijsko-klaudyjskiej 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cesarstwo, Imperium Rzymskie, romanizacja, dynastia</i> – wskazuje na mapie Imperium Rzymskie w okresie wczesnego cesarstwa	– lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Oktawiana Augusta – wyjaśnia pojęcia: <i>pryncypat, „komedia republiki”, kult cesarza</i>	– za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium Rzymskiego w okresie cesarstwa – wyjaśnia pojęcie <i>pax Romana</i> – opisuje przemiany ustrojowe, militarne i społeczne w okresie wczesnego cesarstwa	– wyjaśnia przyczyny zahamowania ekspansji rzymskiej – wyjaśnia rolę polityków: Tyberiusza, Kaliguli, Klaudiusza, Nerona – opisuje przemiany religii rzymskiej w okresie wczesnego cesarstwa	– w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny trwałości Imperium Rzymskiego
7. Od pryncypatu do dominatu	<ul style="list-style-type: none"> Wojny i rozszerzanie imperium w I w. n.e. Rola limesu jako granicy imperium Kontakty Rzymian z kulturami spoza granic imperium (w tym szlak bursztynowy) Problemy związane z zarządzaniem rozległym imperium 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cesarstwo, Imperium Rzymskie, romanizacja, urbanizacja, dynastia</i> – wskazuje na mapie Imperium Rzymskie w okresie późnego cesarstwa	– wyjaśnia pojęcia: <i>limes, dominat, tetrarchia, szlak bursztynowy</i> – lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia cesarza Dioklecjana	– za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium Rzymskiego w okresie cesarstwa – opisuje przemiany ustrojowe, militarne i społeczne w okresie cesarstwa – wyjaśnia rolę Trajana	– wyjaśnia główne założenia ustrojowe dominatu – wyjaśnia pojęcie <i>diaspora żydowska</i>	– w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny trwałości Imperium Rzymskiego – wyjaśnia, jak w dziejach Rzymu zmieniło się rozumienie pojęcia <i>obywatel</i>

	<ul style="list-style-type: none"> Zmiany ustroju i sposobu sprawowania władzy w antycznym Rzymie – wprowadzenie dominatu i tetrarchii 					
8. Kultura antycznego Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> Powstanie prawa rzymskiego i jego znaczenie w dziejach Europy Architektura i budownictwo rzymskie Rozwój sieci szlaków komunikacyjnych imperium Kultura i sztuka antycznego Rzymu Literatura i poezja rzymska Rzymskie osiągnięcia techniczne i architektoniczne w kulturze europejskiej 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>prawo rzymskie, łacina</i></p> <p>– rozpoznaje główne dzieła architektury starożytnego Rzymu</p>	<p>– wymienia cechy prawa rzymskiego</p> <p>– wymienia cechy sztuki i architektury rzymskiej</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>Panteon, Koloseum, akwedukt</i></p>	<p>– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie prawa rzymskiego</p> <p>– wyjaśnia zjawisko hellenizacji kultury rzymskiej</p>	<p>– przedstawia działalność Polibiusza, Tacyta, Cyncerona, Seneki, Owidiusza, Wergiliusza, Horacego</p> <p>– opisuje cechy filozofii rzymskiej</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie kultury rzymskiej dla dziejów Imperium Rzymskiego</p> <p>– wskazuje dziedzictwo kultury rzymskiej</p>
9. Religia rzymska i chrześcijaństwo	<ul style="list-style-type: none"> Religia rzymska, przyswajanie wpływów obcych wierzeń podczas podbojów oraz rola religii dla państwa Początki chrześcijaństwa i jego związki z judaizmem Powstanie kościoła i charakterystyka wspólnot wczesnochrześcijańskich 	<p>– podaje główne cechy religii rzymskiej</p> <p>– rozpoznaje głównych bogów rzymskich</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>chrześcijaństwo</i></p> <p>– umiejscawia w czasie narodziny chrześcijaństwa</p> <p>– rozpoznaje symbole chrześcijaństwa</p>	<p>– wymienia główne cechy chrześcijaństwa</p> <p>– wymienia etapy powstania religii chrześcijańskiej</p> <p>– wyjaśnia symbole chrześcijaństwa</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Mesjasz, męczennicy, herezja, bazylika</i></p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>kulty wschodnie, sobory</i></p> <p>– wyjaśnia genezę powstania chrześcijaństwa</p> <p>– za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się chrześcijaństwa</p> <p>– przedstawia działalność św. Piotra i św. Pawła</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym ewolucję pozycji chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu chrześcijaństwa</p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania chrześcijaństwa dla dziejów Rzymu i świata</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Prześladowania chrześcijan – skala zjawiska i jego przyczyny • Wzrost popularności, legalizacja i uznanie chrześcijaństwa za religię państwową • Pierwsze herezje i rozłamy w chrześcijaństwie 					
10. Upadek cesarstwa rzymskiego	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny kryzysu wewnętrznego imperium • Relacje imperium z plemionami barbarzyńskimi • Zmiany społeczne w Rzymie • Podział cesarstwa na zachodnio- i wschodniorzymskie • Walki wewnętrzne o władzę nad imperium • Wędrówki ludów i najazd Hunów 	<p>– prawidłowo umiejscawia w czasie rozpad Imperium Rzymskiego</p> <p>– prawidłowo umiejscawia w czasie upadek imperium zachodniorzymskiego</p> <p>– wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>barbarzyńcy</i></p> <p>– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>wielka wędrówka ludów</i></p> <p>– wymienia przyczyny najazdów Germanów na Imperium Rzymskie</p> <p>– przedstawia znaczenie postaci Teodozjusza Wielkiego</p>	<p>– wyjaśnia zewnętrzne i wewnętrzne przyczyny kryzysu Imperium Rzymskiego</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>kolon, Hunowie</i></p> <p>– przedstawia znaczenie postaci Romulusa Augustulusa</p> <p>– za pomocą mapy opisuje etapy upadku imperium zachodniorzymskiego</p>	<p>– wyjaśnia główne założenia ustrojowe dominatu</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Dioklecjana, Konstantyna Wielkiego, Attyli</p> <p>– w porządku chronologicznym opisuje proces upadku imperium zachodniorzymskiego</p>	<p>– porównuje formy ustrojowe w starożytnym Rzymie</p> <p>– w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym wyjaśnia przyczyny kryzysu i upadku Imperium Rzymskiego</p>
Rozdział IV. Początki średniowiecza						
1. Cesarstwo bizantyjskie	<ul style="list-style-type: none"> • Położenie geograficzne Bizancjum • Osiągnięcia Bizantyjczyków: kodyfikacja praw, architektura • Działalność i osiągnięcia Justyniana 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Bizancjum</i></p> <p>– prawidłowo umiejscawia w czasie i przestrzeni imperium Justyniana Wielkiego</p> <p>– rozpoznaje główne dzieła kultury cesarstwa bizantyjskiego</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>państwo autokratyczne, państwo teokratyczne, Kodeks Justyniana</i></p> <p>– wymienia cechy sztuki bizantyjskiej</p> <p>– wymienia najważniejsze dokonania Justyniana Wielkiego</p>	<p>– opisuje ustrój polityczny Bizancjum</p> <p>– wyjaśnia znaczenie panowania Justyniana Wielkiego</p> <p>– za pomocą mapy przedstawia ekspansję Bizancjum za czasów Justyniana Wielkiego</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym dzieje imperium bizantyjskiego</p> <p>– wyjaśnia pojęcie <i>ikonoklazm</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Teodory</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym przedstawia znaczenie Bizancjum dla dziejów Europy</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Ustrój polityczny i gospodarka cesarstwa bizantyjskiego • Zmiana znaczenia politycznego na przestrzeni dziejów • Znaczenie Bizancjum dla zachowania osiągnięć cywilizacji antycznej 		– rozpoznaje plan Konstantynopola			
2. Świt narodów europejskich	<ul style="list-style-type: none"> • Plemiona germańskie we wczesnośredniowiecznej Europie • Organizacja monarchii barbarzyńskich • Chrystianizacja plemion barbarzyńskich – znaczenie arianizmu • Znaczenie chrześcijaństwa w budowie Europy, rola duchowieństwa i nowych zakonów 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie, chrystianizacja, zakon benedyktynów</i>	– opisuje cechy ustrojowe państw germańskich – wymienia i wskazuje na mapie państwa germańskie – wymienia skutki działania zakonu benedyktynów – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wiec, drużyna, reguła zakonna, arianizm, skryptorium</i>	– za pomocą mapy opisuje proces powstania i upadku państw germańskich – wyjaśnia przyczyny powstania zakonu benedyktynów	– wyjaśnia rolę Teodoryka Wielkiego, św. Benedykta – wyjaśnia pojęcie <i>świt Europy</i>	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Europy
3. Narodziny i podboje islamu	<ul style="list-style-type: none"> • Arabia przed Mahometem • Okoliczności powstania islamu • Zasady islamu i jego cechy charakterystyczne • Podboje islamu i powstanie kalifatu • Polityka Arabów wobec podbitej ludności • Powstanie podziałów w islamie • Osiągnięcia kulturalne i naukowe Arabów 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Arabowie, islam, muzułmanie, Beduini</i> – prawidłowo umieszcza w czasie i przestrzeni powstanie islamu – rozpoznaje główne cechy kultury islamskiej	– wymienia główne założenia religii islamskiej – wymienia etapy rozwoju religii islamskiej – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Mahomet, Allah, Koran, meczet</i>	– wyjaśnia genezę powstania islamu – wyjaśnia rolę Mekki dla ludów arabskich – za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się islamu – przedstawia działalność Mahometa – ocenia postawę Arabów wobec ludności podbitej	– opisuje w porządku chronologicznym rozwój imperium arabskiego – wyjaśnia przyczyny sukcesu islamu – wyjaśnia pojęcie <i>kalifat</i> – wyjaśnia przyczyny rozpadu imperium islamskiego – wymienia osiągnięcia cywilizacyjne Arabów	– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania islamu dla cywilizacji tacińskiej i bizantyjskiej – wyjaśnia znaczenie Arabów dla dziejów cywilizacji ludzkiej

	<ul style="list-style-type: none"> Znaczenie islamu dla rozwoju cywilizacji europejskiej 			– wyjaśnia pojęcia: <i>szariat, dżihad, sunnici, szyici</i>		
4. Państwo Franków	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost znaczenia Franków i powstanie ich królestwa Organizacja monarchii Franków w okresie rządów Merowingów Okoliczności odsunięcia od władzy Merowingów przez Karolingów Rządy pierwszych Karolingów Utworzenie Państwa Kościelnego 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie, Frankowie, chrystianizacja</i></p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Franków</p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni powstanie Państwa Kościelnego</p>	<p>– opisuje cechy ustrojowe państwa Franków</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>monarchia patrymonialna</i></p> <p>– wymienia cechy armii Franków</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje proces powstania państwa Franków</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>prawo salickie, Merowingowie, Karolingowie, majordom</i></p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Poitiers i wyjaśnia jej znaczenie</p>	<p>– wyjaśnia rolę Chlodwiga, Karola Młota i Pepina Krótkiego</p> <p>– opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwoju państwa Franków</p>	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania państwa Franków
5. Imperium Karola Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> Podboje Karola Wielkiego i odnowienie cesarstwa w Europie Znaczenie renesansu karolińskiego i osiągnięcia kulturalne Franków Dziedzictwo Imperium Rzymskiego w kulturze Franków Rozwój prawa i administracji państwowej za rządów Karola Wielkiego 	<p>– lokuje w czasie i przestrzeni imperium Karola Wielkiego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>cesarz</i></p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Karola Wielkiego</p>	<p>– opisuje cechy ustrojowe państwa Franków w czasach Karolingów</p> <p>– wymienia osiągnięcia kulturowe w czasach Karola Wielkiego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>marchia, hrabstwo, siedem sztuk wyzwolonych, minuskuła karolińska</i></p> <p>– wymienia cechy armii Karola Wielkiego</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>uniwersalizm karoliński, renesans karoliński</i></p> <p>– wyjaśnia rolę Karola Wielkiego dla dziejów państwa Franków</p> <p>– za pomocą mapy opisuje rozwój państwa Karola Wielkiego</p>	– opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwoju państwa Franków w czasach Karola Wielkiego	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie panowania Karola Wielkiego dla dziejów Europy
6. Rozpad imperium Karolingów	<ul style="list-style-type: none"> Kryzys imperium Karolingów Znaczenie traktatu z Verdun dla przyszłego podziału Europy Zachodniej 	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni traktat z Verdun</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni imperium Ottonów</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>uniwersalizm cesarski, I Rzesza</i></p> <p>– za pomocą mapy opisuje proces rozpadu imperium Karolingów</p>	<p>– opisuje cechy ustrojowe I Rzeszy</p> <p>– za pomocą mapy opisuje rozwój I Rzeszy</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny rozpadu imperium Karolingów</p> <p>– wyjaśnia znaczenie traktatu z Verdun</p> <p>– wyjaśnia rolę Konrada</p>	– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie imperium Ottonów dla Europy

	<ul style="list-style-type: none"> • Kształtowanie się Francji i Niemiec • Rzesza Niemiecka pod rządami Ottonów • Próby stworzenia europejskiej monarchii uniwersalistycznej przez Ottona III 			– wyjaśnia rolę Ottona I i Ottona III dla dziejów Europy	I, Henryka I, Ottona II	– porównuje idee uniwersalne Karolingów i Ottonów
7. Pierwsze państwa Słowian	<ul style="list-style-type: none"> • Teorie naukowe dotyczące pochodzenia Słowian • Podział Słowian, organizacja społeczności słowiańskiej • Państwo Samona i państwo wielkomorawskie • Misja Cyryla i Metodego i jej znaczenie • Początki państwowości czeskiej i ruskiej 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Prasłowianie, Słowianie, początki państwowości</i></p> <p>– prawidłowo wskazuje na mapie tereny pierwszych państw słowiańskich</p>	<p>– za pomocą mapy wskazuje tereny Słowian wschodnich, zachodnich i południowych</p> <p>– opisuje cechy kultury Słowian i ich wierzeń</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje proces powstawania pierwszych państw słowiańskich</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Awarowie, Protobułgarzy, rolnictwo żarowe, trybut, Przemysłodzi, Rurykowicze</i></p>	<p>– wyjaśnia teorie naukowe dotyczące pochodzenia Słowian</p> <p>– wyjaśnia problem rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Słowian</p> <p>– wyjaśnia rolę: Samona, Cyryla i Metodego, Włodzimierza Wielkiego</p>	– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich
8. Kształtowanie się feudalizmu	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiany gospodarcze i społeczne we wczesnym średniowieczu • Zasady funkcjonowania i najważniejsze cechy systemu feudalnego • Drabina feudalna i role poszczególnych grup społecznych • Rycerstwo, jego znaczenie, symbolika i obyczaje 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>stan społeczny</i></p> <p>– opisuje elementy drabiny feudalnej</p> <p>– rozpoznaje rycerza i opisuje jego uzbrojenie</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>system lenny, wasal, senior, herb</i></p> <p>– wymienia rodzaje renty feudalnej</p> <p>– charakteryzuje życie codzienne rycerzy i chłopów</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>gospodarka naturalna, gospodarka towarowo-pieniężna, feudalizm, immunitet, suzeren</i></p> <p>– wymienia cechy kultury rycerskiej</p> <p>– wyjaśnia specyfikę systemu lennego w Anglii</p>	– opisuje główne zasady społeczeństwa stanowego	– w szerokim zakresie wyjaśnia cechy społeczeństwa feudalnego
9. Najazdy normańskie i węgierskie	<ul style="list-style-type: none"> • Skandynawia we wczesnym średniowieczu 	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Normanowie, wikingowie, Węgrzy</i>	– za pomocą mapy wskazuje tereny ludów	– za pomocą mapy opisuje wyprawy normańskie	– wyjaśnia rolę: Wilhelma Zdobywcy, Arpada, Stefana	– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności

	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny najazdów normańskich Działalność wikingów Najazdy węgierskie na Europę Podboje Normanów Ukształtowanie się państwa węgierskiego Rejony Europy objęte najazdami normańskimi 	<p>– prawidłowo wskazuje na mapie tereny Skandynawii, obszary najazdów normańskich i węgierskich</p>	<p>germańskich żyjących w Skandynawii</p> <p>– wymienia przyczyny ekspansji Normanów i Węgrów</p> <p>– rozpoznaje pismo runiczne</p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie królestwa angielskiego</p>	<p>– opisuje cechy kultury i wierzeń Normanów</p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę na Lechowym Polu i wyjaśnia jej znaczenie</p> <p>– lokalizuje w czasie bitwę pod Hastings i wyjaśnia jej znaczenie</p>	<p>Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów wczesnośredniowiecznej Europy</p>	<p>powstania Anglii i Węgier</p> <p>– ocenia skutki ekspansji Normanów</p>
Rozdział V. Polska pierwszych Piastów						
1. Pradzieje ziem polskich	<ul style="list-style-type: none"> Kultury archeologiczne na ziemiach polskich Historia osady w Biskupinie Pojawienie się Słowian na ziemiach polskich i ich organizacja społeczna Plemiona słowiańskie na ziemiach polskich Pierwsze państwa Słowian na ziemiach polskich 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura łużycka</i>, <i>Biskupin</i></p> <p>– wskazuje na mapie pierwsze ośrodki plemion polskich</p> <p>– rozpoznaje gród w Biskupinie</p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ród</i>, <i>plemię</i>, <i>drużyna</i>, <i>opole</i>, <i>kultura archeologiczna</i>, <i>Wiślanie</i>, <i>Polanie</i></p> <p>– opisuje rolę bursztynowego szlaku</p>	<p>– opisuje cechy kultury łużyckiej</p> <p>– opisuje cechy ustroju politycznego i społeczno-ekonomicznego pierwszych plemion polskich</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>gospodarka żarowa</i>, <i>gospodarka przemiennie-odłogowa</i></p>	<p>– opisuje losy ziem polskich w prehistorii i starożytności</p> <p>– wyjaśnia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich</p>	<p>– w szerokim aspekcie przedstawia losy ziem polskich w starożytności i wczesnym średniowieczu</p>
2. Początki państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> Początki ekspansji terytorialnej Polan Legendarni przodkowie Mieszka I Przyczyny, okoliczności i znaczenie chrystianizacji Polski w obrządku łacińskim Zmagania zbrojne Mieszka I z sąsiadami 	<p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Polan</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Piastowie</i></p> <p>– lokalizuje w czasie chrzest Polski</p>	<p>– wymienia osiągnięcia Mieszka I</p> <p>– wymienia przyczyny chrystianizacji Polski</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>drużyna</i>, <i>gród</i>, <i>Wieleci</i></p>	<p>– wyjaśnia rolę Mieszka I i Dobrawy</p> <p>– za pomocą mapy przedstawia proces rozwoju państwa pierwszych Piastów</p> <p>– wyjaśnia znaczenie dendrochronologii</p> <p>– umiejscawia w czasie bitwę pod Cedynią i wyjaśnia jej znaczenie</p>	<p>– wyjaśnia rolę chrystianizacji dla dziejów Polski</p> <p>– opisuje i ocenia politykę zagraniczną Mieszka I</p> <p>– wyjaśnia pojęcie <i>Dagome iudex</i></p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Wichmana, biskupa Jordana, Galla Anonima, Thietmara</p>	<p>– w szerokim zakresie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa pierwszych Piastów</p>

<p>3. Panowanie Bolesława Chrobrego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Misja św. Wojciecha w Prusach i zjazd gnieźnieński • Podboje Bolesława Chrobrego • Początki organizacji kościelnej na ziemiach polskich • Polityka zagraniczna Bolesława Chrobrego • koronacja Bolesława Chrobrego i jej znaczenie 	<p>– lokalizuje w czasie zjazdu gnieźnieński i koronację Bolesława Chrobrego</p> <p>– wskazuje na mapie państwo Bolesława Chrobrego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Bolesława Chrobrego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>król, koronacja</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego</p> <p>– wymienia skutki zjazdu gnieźnieńskiego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>relikwia, święty, trybut, arcybiskupstwo, biskupstwo, Drzwi Gnieźnieńskie, Szczerbiec</i></p> <p>– lokalizuje w czasie wojnę Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Polski w czasach pierwszych Piastów</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią Kijowską</p>	<p>– opisuje i ocenia politykę Bolesława Chrobrego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Ottona III, Henryka II</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia dzieje Polski w czasach Bolesława Chrobrego</p> <p>– zestawia wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>
<p>4. Kryzys i odbudowa państwa Piastów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zewnętrzne i wewnętrzne skutki polityki podbojów i szybkiej chrystianizacji państwa polskiego • Czynniki decentralizacyjne w państwie piastowskim • Utrata znaczenia monarchii piastowskiej • Odbudowa państwowości za Kazimierza Odnowiciela • Panowanie Bolesława Śmiałego i jego polityka zagraniczna • Państwo polskie wobec konfliktu cesarstwa z papieżem • Konflikt króla z biskupem – wypędzenie władcy 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>tendencje centralistyczne, tendencje decentralistyczne</i></p> <p>– wskazuje na mapie państwo pierwszych Piastów</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Kazimierza Odnowiciela</p> <p>– umiejscawia w czasie koronację Bolesława Śmiałego</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Bolesława Śmiałego</p>	<p>– umiejscawia w czasie koronację Mieszka II</p> <p>– wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny klęski Mieszka II</p> <p>– wymienia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci św. Stanisława</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>powstanie ludowe</i></p>	<p>– za pomocą mapy wskazuje zmiany terytorialne Polski w XI–XII w.</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela</p>	<p>– wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny kryzysu Polski pierwszych Piastów</p> <p>– wyjaśnia okoliczności koronacji Bolesława Śmiałego</p> <p>– wyjaśnia problem konfliktu króla Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Bezpryma, Masława, Jarosława II, Brzetysława, Galla Anonima, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i okoliczności kryzysu państwa pierwszych Piastów</p> <p>– w szerokim aspekcie przedstawia spór Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem</p>

5. Polska na przełomie XI i XII wieku	<ul style="list-style-type: none"> Rządy Władysława Hermana i jego konflikty z synami Polska w polityce międzynarodowej w XI w. Walki pomiędzy Piastami o sukcesję na przykładzie konfliktu między Krzywoustym a Zbigniewem Rządy Bolesława Krzywoustego – wojna z Niemcami oraz podbój Pomorza 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie panowania Bolesława Krzywoustego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> – lokalizuje w czasie wojnę Krzywoustego z Niemcami – wskazuje zmiany terytorialne państwa polskiego w czasach Bolesława Krzywoustego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny wojny polsko-niemieckiej za panowania Bolesława Krzywoustego – za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną Bolesława Krzywoustego – wyjaśnia pojęcie <i>palatyn</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia okoliczności walki o władzę za panowania Władysława Hermana – wyjaśnia znaczenie postaci: Sieciecha, Henryka V, Galla Anonima 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym ocenia postać Bolesława Krzywoustego
6. Monarchia pierwszych Piastów	<ul style="list-style-type: none"> Organizacja monarchii piastowskiej Drużyna książęca i jej znaczenie dla państwa piastowskiego Spółczesność państwa polskiego w czasach pierwszych Piastów Rola władcy i problemy związane z dziedziczeniem 	<ul style="list-style-type: none"> – umiejscawia w czasie i przestrzeni państwo pierwszych Piastów – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>książę, król, rycerz</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia patrymonialna, drużyna</i> – wymienia cechy ustrojowe Polski pierwszych Piastów 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje strukturę społeczno-ekonomiczną Polski pierwszych Piastów – wymienia cechy armii polskiej doby pierwszych Piastów – wymienia obciążenia prawa książęcego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przemiany ustrojowe w czasach Polski pierwszych Piastów – wyjaśnia okoliczności powstania warstwy rycerskiej w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia w szerokim aspekcie znaczenie państwa pierwszych Piastów dla dalszych dziejów Polski
Rozdział VI. Pełnia średniowiecza w Europie						
1. Konflikt cesarstwa z papieżem	<ul style="list-style-type: none"> Kryzys papieża w X w. i ruchy odnowy Kościoła Wielka schizma wschodnia, jej przyczyny i skutki Spór papieża z cesarstwem – przyczyny, przebieg i skutki 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>władza uniwersalna, prawosławie, katolicyzm</i> – wymienia cele polityki Grzegorza VII 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>wielka schizma wschodnia, spór o inwestyturę, ekskomunika, celibat</i> – lokalizuje w czasie wielką schizmę wschodnią i spór o inwestyturę – wskazuje na mapie obszary zdominowane 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: <i>feudalizacja Kościoła, symonia, nepotyzm, konklawe, reforma gregoriańska, obóz gregoriański, konkordat wormacki</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie reformy kluniackiej – w porządku chronologicznym opisuje proces sporu o inwestyturę – wyjaśnia znaczenie postaci Innocentego III 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie ukazuje przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej – w szerokim aspekcie wyjaśnia proces sporu o inwestyturę

	<ul style="list-style-type: none"> • Papiestwo u szczytu potęgi politycznej • Stronnictwa propapieskie i procesarskie w średniowiecznej Europie 		<p>przez prawosławie i obszary, na których przeważał katolicyzm</p> <p>– wymienia różnice między katolicyzmem a prawosławiem</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny i skutki sporu o inwestyturę</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Grzegorza VII, Henryka IV</p>		
2. Wyprawy krzyżowe	<ul style="list-style-type: none"> • Przyczyny ekonomiczne, polityczne, społeczne i religijne wypraw krzyżowych • Przebieg walk i najwybitniejsi wodzowie • Zakony rycerskie – okoliczności powstania i charakterystyka trzech najważniejszych zakonów • Negatywne i pozytywne skutki wypraw krzyżowych 	<p>– lokalizuje na mapie Królestwo Jerozolimskie</p> <p>– lokalizuje w czasie okres krucjat</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>krucjata</i></p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki krucjat</p> <p>– wymienia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjat</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje przebieg krucjat</p> <p>– wyjaśnia przyczyny początkowych sukcesów krzyżowców</p> <p>– opisuje losy zakonów rycerskich</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>wyprawa ludowa</i>, <i>handel lewantyński</i></p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Urbana II</p>	<p>– w porządku chronologicznym opisuje przebieg krucjat</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Fryderyka Barbarossy, Saladyna</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje rolę krucjat dla dziejów politycznych, gospodarczo-społecznych i kulturowych Europy</p>
3. Imperium mongolskie	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie państwa Mongołów • Przyczyny sukcesów armii mongolskiej • Podboje mongolskie w Azji • Najazdy Mongołów na Europę i ich skutki • Imperium mongolskie – jego zasięg, dzieje i znaczenie 	<p>– lokalizuje na mapie imperium mongolskie</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie Mongołowie</p> <p>– rozpoznaje i opisuje wojownika mongolskiego</p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki podbojów mongolskich</p> <p>– wymienia skutki ataku Mongołów na ziemie polskie</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci Czyngis-chana</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesów armii mongolskiej</p> <p>– za pomocą mapy opisuje proces ekspansji mongolskiej</p>	<p>– w porządku chronologicznym opisuje proces ekspansji mongolskiej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Marca Polo</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania i rolę imperium mongolskiego dla dziejów Polski i świata</p>
4. Narodziny monarchii stanowej	<ul style="list-style-type: none"> • Przemiany społeczne w średniowieczu • Ukształtowanie się stanów 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia stanowa</i>, <i>stan</i></p> <p>– wymienia stany w średniowieczu</p>	<p>– wyjaśnia pojęcie <i>monarchia stanowa</i></p> <p>– wymienia przykłady reprezentacji stanowych w poszczególnych państwach</p>	<p>– wyjaśnia proces kształtowania się stanów społecznych</p>	<p>– w porządku chronologicznym wyjaśnia proces powstawania monarchii stanowych w Anglii i we</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia proces przemian ustrojowych w średniowiecznej Europie</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie pierwszych reprezentacji stanowych • Początek monarchii stanowych w Europie (Anglia, Francja) 		– lokalizuje w czasie powstanie parlamentów w Anglii i we Francji	– opisuje zasady monarchii stanowych w Anglii i we Francji – wyjaśnia pojęcie <i>Wielka Karta Swobód</i>	Francji – wyjaśnia rolę Jana bez Ziemi, Filipa Pięknego	
5. Gospodarka średniowiecznej Europy	<ul style="list-style-type: none"> • Przemiany w średniowiecznym rolnictwie • Odrodzenie i rozwój ośrodków miejskich • Rola i charakterystyka handlu w średniowiecznej Europie • Handel śródziemnomorski i rola miast włoskich • Handel hanzeatycki • Powrót gospodarki pieniężnej i początki bankowości • Rola jarmarków 	– rozpoznaje cechy gospodarki średniowiecznej – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>dwupółwka, trójpółwka, targi, jarmarki, bank</i>	– wymienia przyczyny ożywienia gospodarczego w XI–XIII w. – wymienia zmiany wprowadzone w rolnictwie w okresie pełnego średniowiecza	– opisuje strukturę społeczno-gospodarczą Europy czasów krucjat – wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>gospodarka naturalna, gospodarka towarowo-pieniężna</i> – wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich	– wyjaśnia przyczyny rozwoju handlu w średniowieczu – wyjaśnia przemiany sytuacji społeczno-ekonomicznej wsi w Europie doby krucjat	– w szerokim aspekcie wyjaśnia proces przemian gospodarczo-społecznych w Europie czasów krucjat
6. Wieś i miasto w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> • Znaczenie i sytuacja chłopstwa w średniowieczu • Rozwój miast w średniowieczu • Rola i charakterystyka rzemiosła w średniowiecznej Europie • Struktura społeczna średniowiecznego miasta • Życie codzienne na wsi i w mieście w średniowieczu 	– rozpoznaje cechy średniowiecznego miasta – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>trójpółwka, ratusz, cech</i>	– wyjaśnia rolę cechów i gildii – wymienia najważniejsze miasta średniowiecznej Europy – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>patrycjat, pospólstwo, cech, gildia</i>	– wyjaśnia okoliczności powstania gospodarki towarowo-pieniężnej – wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich – za pomocą schematów opisuje warunki codziennego życia mieszkańców średniowiecznych miast i wsi	– wyjaśnia okoliczności powstania i cechy średniowiecznego mieszczaństwa – opisuje cechy ustrojów miast w średniowieczu	– w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym ukazuje przemiany w średniowiecznej Europie XI–XIII w. – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania samorządów miejskich dla dziejów Europy

<p>7. Kościół w średniowieczu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Duchowość klasztorna we wczesnym średniowieczu • Monastycyzm cysterski i jego znaczenie • Polityczno-społeczne znaczenie Kościoła i duchowieństwa w średniowiecznej Europie • Przemiany życia religijnego • Ruchy heretyckie – waldensi i albigensi (katarzy) • Zakony żebracze • Znaczenie religii w średniowieczu • Papiestwo od kryzysu do potęgi 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zakon, klasztor, herezja</i></p>	<p>– wymienia cechy nowych zakonów (cystersów, dominikanów, franciszkanów) – wyjaśnia znaczenie religii w życiu średniowiecznych społeczeństw – prawidłowo stosuje pojęcie <i>ruchy monastyczne</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie powstania zakonów żebraczych – wyjaśnia założenia ideowe waldensów i albigensów – wyjaśnia znaczenie postaci: św. Franciszka, św. Dominika</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym przemiany wprowadzane w Kościele katolickim w XI–XIII w. – wyjaśnia znaczenie postaci: św. Tomasza z Akwinu, Innocentego III</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym wyjaśnia rolę Kościoła dla dziejów Europy</p>
<p>8. Kultura średniowiecznej Europy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kultura stanowa w średniowieczu jako wynik funkcjonowania społeczeństwa stanowego • Architektura romańska i gotycka • Literatura w średniowieczu • Filozofia średniowiecznej Europy • Malarstwo, rzeźba i inne sztuki plastyczne w średniowieczu • Uniwersytety i edukacja w średniowiecznej Europie 	<p>– rozróżnia budowle wzniesione w stylu romańskim i gotyckim – rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej</p>	<p>– za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki – wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>kultura uniwersalna</i> – wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej – wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>Biblia pauperum, siedem sztuk wyzwolonych</i> – opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej – prawidłowo stosuje pojęcia architektoniczne typowe dla budowli średniowiecznych (np. portal, nawa, rozeta) – wymienia najważniejsze uniwersytety średniowieczne</p>	<p>– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza – wyjaśnia rolę uniwersytetów dla dziejów średniowiecznej Europy – wyjaśnia rolę miast dla rozwoju kultury średniowiecznej</p>	<p>– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Europy – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza</p>

				– opisuje system edukacyjny w średniowieczu		
Rozdział VII. Rozbicie dzielnicowe i odbudowa Królestwa Polskiego						
1. Rozbicie dzielnicowe	<ul style="list-style-type: none"> • Podział państwa piastowskiego w wyniku testamentu Krzywoustego • System senioratu – funkcjonowanie i upadek • Walki wewnętrzne pomiędzy książętami piastowskimi • Najazdy mongolskie 	<p>– lokalizuje w czasie śmierć Bolesława Krzywoustego</p> <p>– rozpoznaje na mapie Polskę w czasach rozbicia dzielnicowego</p>	<p>– wyjaśnia pojęcia: <i>rozbicie dzielnicowe, testament Krzywoustego</i></p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>seniorat, pryncypat</i></p> <p>– wymienia przyczyny i skutki rozbicia dzielnicowego</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą</p> <p>– wymienia skutki najazdu Mongołów na Polskę</p>	<p>– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces rozbicia dzielnicowego w Polsce</p> <p>– wyjaśnia znaczenie zjazdu w Łęczycy dla dziejów Polski</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym proces rozbicia dzielnicowego w Polsce</p> <p>– wyjaśnia znaczenie zjazdu w Gąsawie dla dziejów Polski</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Władysława Wygnańca, Bolesława Kędzierzawego, Mieszka Starego, Kazimierza Sprawiedliwego, Leszka Białego, Henryka Brodatego, Henryka Pobożnego</p>	<p>– wyjaśnia w szerokim aspekcie przyczyny i proces rozbicia dzielnicowego w Polsce</p>
2. Rozwój gospodarczy ziem polskich	<ul style="list-style-type: none"> • Ożywienie gospodarcze na ziemiach polskich • Osadnictwo na prawie niemieckim i na prawie polskim na ziemiach księstw piastowskich • Zmiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w okresie rozbicia dzielnicowego • Wzrost znaczenia rycerstwa – feudalizm na ziemiach polskich • Początki monarchii stanowej 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie okres rozbicia dzielnicowego</p> <p>– rozpoznaje i opisuje plan wsi i miasta lokowanego na prawie niemieckim</p>	<p>– wymienia cechy lokowanych na prawie niemieckim wsi i miast</p> <p>– wymienia zmiany ekonomiczno-społeczne na ziemiach polskich w dobie rozbicia dzielnicowego</p>	<p>– opisuje proces lokowania wsi i miast</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>immunitet, zasadzka, sołtys, wójt, burmistrz, immunitet, łan, ratusz, wolnizna</i></p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci Henryka Brodatego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny ożywienia gospodarczego na ziemiach polskich w XIII w.</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbicia dzielnicowego dla dziejów Polski</p>

<p>3. Sąsiedzi Polski w XII–XIII wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Powstanie Marchii Brandenburskiej • Plemiona Bałtów i ich najazdy na ziemie polskie • Sprowadzenie Krzyżaków nad Bałtyk • Państwo zakonu krzyżackiego w Prusach • Ruś w XII–XIII w. • Czechy w XIII w. 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie okres rozbitcia dzielnicowego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Marchia Brandenburska, Krzyżacy, Tatarzy, Ruś</i></p> <p>– lokuje na mapie sąsiadów Polski w XII–XIII w.</p>	<p>– wymienia i wskazuje na mapie zewnętrzne zagrożenia dla ziem polskich</p> <p>– lokalizuje w czasie i przestrzeni sprowadzenie Krzyżaków do Polski</p> <p>– wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie postaci Konrada Mazowieckiego</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Bałtowie</i></p> <p>– za pomocą mapy opisuje rozwój terytorialny państwa krzyżackiego</p>	<p>– wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Marchii Brandenburskiej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci: Albrechta Niedźwiedzia, Mendoga, Giedymina, Hermana von Salza</p> <p>– wyjaśnia przyczyny upadku znaczenia Rusi Kijowskiej</p> <p>– wyjaśnia powody rosnącej pozycji Czech w XII–XIII w.</p>	<p>– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbitcia dzielnicowego dla dziejów Polski</p>
<p>4. Próby zjednoczenia a Królestwa Polskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Apogeum rozbitcia dzielnicowego • Próby zjednoczenia ziem polskich w XII i XIII w. • Rola Kościoła w próbach jednoczenia Polski • Próby zjednoczenia Polski na przełomie XIII i XIV w. – Przemysł II • Polska pod rządami Przemysławów 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni rozbitcie dzielnicowe w Polsce</p> <p>– wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich</p>	<p>– wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich</p> <p>– wyjaśnia rolę Kościoła w próbach jednoczenia ziem polskich</p>	<p>– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski</p> <p>– wyjaśnia rolę Przemysła II i Wacława II</p> <p>– lokuje w czasie panowanie Przemysława II i Wacława II</p>	<p>– w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem polskich</p> <p>– ocenia rolę panowania Przemysławów w Polsce</p> <p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny zjednoczenia ziem polskich</p> <p>– zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>
<p>5. Odrodzenie Królestwa Polskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przebieg walk o zjednoczenie Polski toczonych przez Władysława Łokietka • Polityka zagraniczna Łokietka – sojusz z Węgrami oraz konflikty z Krzyżakami, 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie koronację Łokietka</p> <p>– wskazuje na mapie proces zmiany granic państwa Władysława Łokietka</p> <p>– wymienia główne osiągnięcia Władysława Łokietka</p>	<p>– wyjaśnia rolę postaci Władysława Łokietka</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami</p> <p>– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Płowcami</p>	<p>– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski</p> <p>– wyjaśnia pojęcie <i>bunt wójta Alberta</i></p>	<p>– w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem polskich</p> <p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Władysława Łokietka</p> <p>– zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>

	<p>Brandenburgią i Luksemburgami</p> <ul style="list-style-type: none"> • Straty terytorialne na rzecz sąsiadów • Znaczenie koronacji Władysława Łokietka 					
6. Monarchia Kazimierza Wielkiego	<ul style="list-style-type: none"> • Reformy prawne i administracyjne Kazimierza Wielkiego • Osiągnięcia gospodarcze i budowa pozycji politycznej Polski • Rozwój cywilizacyjny ziem polskich • Nabytki terytorialne Polski za Kazimierza Wielkiego • Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego • Problemy z dziedzictwem tronu 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego</p> <p>– rozpoznaje mapę Polski z czasów Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wymienia najważniejsze osiągnięcia Kazimierza Wielkiego</p>	<p>– wymienia i wskazuje na mapie sąsiadów Polski w czasach panowania Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wymienia najważniejsze reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego</p> <p>– lokalizuje w czasie powstanie Akademii Krakowskiej</p>	<p>– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia przyczyny rozwoju gospodarczego Polski w czasach Kazimierza Wielkiego</p> <p>– opisuje stosunek Kazimierza Wielkiego do diaspory żydowskiej</p> <p>– wyjaśnia problem z dziedzictwem tronu</p>	<p>– w porządku chronologicznym opisuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia zmiany ustrojowe w państwie Kazimierza Wielkiego</p> <p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego</p> <p>– zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>
Rozdział VIII. Polska i Europa u schyłku średniowiecza						
1. Unie z Węgrami i Litwą	<ul style="list-style-type: none"> • Unia polsko-węgierska i rządy Andegawenów w Polsce • Wzrost znaczenia szlachty na przełomie XIV i XV w. • Litwa przed unią z Polską • Początki unii polsko-litewskiej, kształtowanie się zasad współistnienia • Rządy Władysława Jagiełły i jego polityka dynastyczna 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie unię w Krewie</p> <p>– rozpoznaje na mapie monarchię Jagiellonów</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>unia personalna</i></p> <p>– wymienia założenia przywileju koszyckiego</p> <p>– wymienia założenia unii w Krewie</p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki przywileju w Koszycach</p> <p>– lokalizuje w czasie przywilej w Koszycach oraz unię w Krewie</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki unii krewskiej</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>przywilej generalny</i></p>	<p>– wyjaśnia przyczyny przejęcia władzy w Polsce przez Andegawenów</p> <p>– wyjaśnia polityczne i gospodarczo-społeczne skutki przywileju koszyckiego</p> <p>– wyjaśnia rolę postaci: Ludwika Andegaweńskiego, Jadwigi, Władysława Jagiełły, Witolda</p>	<p>– opisuje w porządku chronologicznym dzieje unii polsko-litewskiej</p> <p>– porównuje założenia unii krewskiej i horodelskiej</p> <p>– ocenia znaczenie unii krewskiej dla dziejów Polski</p> <p>– wyjaśnia problem następstwa tronu po Jagielle</p> <p>– wyjaśnia międzynarodowy</p>	<p>– w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju w Koszycach dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej</p> <p>– zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy</p>

	<ul style="list-style-type: none"> Wielokulturowość państwa Jagiellonów, w tym na ziemiach polskich 			<ul style="list-style-type: none"> – lokuje w czasie unię w Horodle – wymienia przyczyny i skutki unii horodelskiej 	<p>kontekst dziejów Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie <i>przywilej jedlneński</i> 	
2. Wojny z zakonem krzyżackim	<ul style="list-style-type: none"> Przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego Przebieg bitwy grunwaldzkiej i jej znaczenie Postanowienia I pokoju toruńskiego Konflikt polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji Wojny polsko-krzyżackie w latach 20. i 30. XV w. 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni bitwę grunwaldzką – wymienia skutki bitwy grunwaldzkiej 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie Żmudź – wymienia przyczyny wojny z zakonem – lokuje w czasie i wymienia skutki I pokoju toruńskiego – za pomocą schematu opisuje przebieg bitwy grunwaldzkiej 	<ul style="list-style-type: none"> – za pomocą mapy opisuje przebieg Wielkiej Wojny z zakonem – wyjaśnia rolę postaci: Władysława Jagiełły, Ulricha von Jungingena 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje w porządku chronologicznym przebieg konfliktów z Krzyżakami za panowania Władysława Jagiełły – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – wyjaśnia znaczenie postaci Pawła Włodkowica 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie ukazuje dalekosiężne skutki zwycięstwa grunwaldzkiego dla dziejów Polski – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy
3. Europa Zachodnia w XIV–XV wieku	<ul style="list-style-type: none"> Zjednoczenie Francji i wybuch wojny stuletniej Przebieg konfliktu angielsko-francuskiego w XIV–XV w. Monarchia burgundzka Cesarstwo w XIII–XIV w. Wojny szwajcarskie i spadek znaczenia rycerstwa Przebieg rekonkwisty w Hiszpanii 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni wojnę stuletnią – wymienia przyczyny i skutki wojny stuletniej – prawidłowo stosuję pojęcie <i>Cesarstwo</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo lokuję Burgundię i Szwajcarię na mapie – wymienia przyczyny kryzysu Cesarstwa w XIII–XIV w. – prawidłowo stosuje pojęcie <i>rekonkwista</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny i skutki wojny stuletniej – wyjaśnia rolę Joanny d’Arc – wyjaśnia przyczyny spadku znaczenia rycerstwa – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wielkie bezkrólewie, Złota bulla</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojny stuletniej – wyjaśnia znaczenie monarchii burgundzkiej – wyjaśnia okoliczności powstania Szwajcarii 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia przebieg i znaczenie wojny stuletniej dla dziejów Europy
4. Kryzys schyłku średniowiecza	<ul style="list-style-type: none"> Kryzys gospodarczy i epidemia dżumy Powstania chłopskie w Anglii i we Francji Niewola awiniońska papieży Spory o istotę Kościoła i ruchy reformatorskie 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny kryzysu Kościoła w XIV–XV w. – prawidłowo stosuje pojęcie <i>czarna śmierć</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przyczyny i skutki czarnej śmierci – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>niewola awiniońska, wielka schizma zachodnia, sobór w Konstancji</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę czarnej śmierci dla dziejów Europy – wyjaśnia przyczyny i skutki powstań chłopskich w Anglii i we Francji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia cechy niewoli awiniońskiej – wyjaśnia pojęcia: <i>kurializm, koncyliaryzm, nowa pobożność</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny kryzysu w Kościele katolickim

				– lokalizuje w czasie sobór w Konstancji		
5. Europa Środkowa i Wschodnia w XV wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Czechy pod panowaniem Luksemburgów • Powstanie husytyzmu i wojny husyckie • Podboje imperium osmańskiego na Bałkanach • Węgry w XV w. • Ruś w walce o wyzwolenie spod zwierzchnictwa Mongołów 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni upadek Konstantynopola</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>husyci, Turcy osmańscy</i></p>	<p>– wymienia przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego</p> <p>– wymienia główne założenia ideologii husyckiej</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny ekspansji Osmanów i za pomocą mapy ją opisuje</p> <p>– wyjaśnia rolę Jana Husa</p>	<p>– opisuje przebieg i skutki wojen husyckich</p> <p>– wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji osmańskiej</p> <p>– wyjaśnia przebieg procesu wyjścia ziem ruskich spod zwierzchnictwa Mongołów</p>	<p>– w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym wyjaśnia przebieg i znaczenie wojen husyckich</p> <p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania imperium osmańskiego</p>
6. Panowanie Kazimierza Jagiellończyka	<ul style="list-style-type: none"> • Panowanie i śmierć Władysława Warneńczyka • Bezkrólewie i objęcie rządów przez Kazimierza Jagiellończyka • Przyczyny wojny trzynastoletniej • Przebieg walk podczas wojny trzynastoletniej • Zmiany w sztuce wojennej w XV w. • Skutki wojny trzynastoletniej • Polityka dynastyczna Kazimierza Jagiellończyka 	<p>– prawidłowo lokuje w czasie wojnę trzynastoletnią</p> <p>– wskazuje zmiany terytorialne będące skutkiem wojny trzynastoletniej</p>	<p>– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Warną</p> <p>– wymienia przyczyny wojny trzynastoletniej</p> <p>– wymienia skutki II pokoju toruńskiego</p> <p>– lokuje w czasie przywilej cerekwicko-nieszawski i wymienia jego postanowienia</p>	<p>– wyjaśnia przyczyny i skutki bitwy pod Warną</p> <p>– wyjaśnia pojęcia: <i>Związek Pruski, akt inkorporacji</i></p> <p>– za pomocą mapy opisuje przebieg wojny trzynastoletniej</p> <p>– wyjaśnia znaczenie postaci Kazimierza Jagiellończyka</p> <p>– prawidłowo stosuje pojęcie <i>polityka dynastyczna</i></p>	<p>– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski</p> <p>– wyjaśnia przyczyny sukcesu Polski w wojnie trzynastoletniej</p> <p>– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego przedstawia politykę dynastyczną Kazimierza Jagiellończyka</p> <p>– wyjaśnia rolę Zbigniewa Oleśnickiego</p>	<p>– w szerokim aspekcie międzynarodowym wyjaśnia i ocenia wyprawę warneńską</p> <p>– w szerokim politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym aspekcie wyjaśnia skutki wojny trzynastoletniej dla dziejów Polski</p> <p>– w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju cerekwicko-nieszawskiego dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej</p>
7. Monarchia	<ul style="list-style-type: none"> • Zmiany w administracji polskiej 	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia</i></p>	<p>– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia</i></p>	<p>– opisuje system administracji centralnej</p>	<p>– wyjaśnia pojęcie <i>Corona Regni Poloniae</i></p>	<p>– w szerokim aspekcie wyjaśnia proces</p>

polska w XIV–XV wieku	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój monarchii stanowej • Przywileje szlacheckie charakterystyczne cechy polskiej monarchii stanowej 	<i>stanowa, przywilej stanowy</i> – rozpoznaje cechy polskiej monarchii stanowej	<i>elekcyjna, sejmik, rada królewska, senat</i> – wymienia postanowienia najważniejszych przywilejów szlacheckich	i samorządowej w Polsce – wyjaśnia powody wzrostu znaczenia szlachty – wyjaśnia przyczyny i skutki wydania najważniejszych przywilejów szlacheckich	– w porządku chronologicznym wyjaśnia proces powstawania demokracji szlacheckiej	przemian ustrojowych w Polsce XIV–XV w.
8. Kultura polska w średniowieczu	<ul style="list-style-type: none"> • Architektura średniowieczna w Polsce • Malarstwo i rzeźba średniowieczna w Polsce • Najważniejsze zabytki sztuki średniowiecznej na ziemiach polskich • Początki polskiego dziejopisarstwa • Edukacja i nauka na ziemiach polskich w średniowieczu • Rola Akademii Krakowskiej 	– rozpoznaje style architektoniczne średniowiecza – rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej w Polsce	– za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki – wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej w Polsce – wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej w Polsce	– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej w Polsce – opisuje system szkolnictwa w Polsce – wyjaśnia znaczenie postaci: Wita Stwosza, Galla Anonima, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem, Jana Długosza	– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza w Polsce – opisuje dzieje Akademii Krakowskiej i wyjaśnia jej znaczenie	– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Polski – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza w Polsce